KORT OVERZIGT

VAN DE

INRIGTING DES BINNENLANDSCHEN BESTUURS, EN VAN DE WETTEN, GEWOONTEN EN INSTELLINGEN IN DE AFDEELING

OMMELANDEN VAN BENKOELEN [1].

1o. Inrigting van het Inlandsch Bestuur.

a. De titels der hoofden, hunne verhouding tot elkander en tot hunne anakh boea's.

De afdeeling Ommelanden van Benkoelen bestaat uit de navolgende distrikten:

1. Soengei Lemauw.
2. Oeloe Benkoeloe.
3. Soengei Itam, verdeeld in de onderdistrikten:
   Soengei Itam.
   Lembah Selapan.
   Proatin doea blas di darat en
   Proatin doea blas tepi aijer.
4. Andelas Soengei Kroe.
5. Lima Boea Bada, afgescheiden van de Ommelanden door het Kongkeische, en
6. Het grondgebied van Sĕlébar.

---

[1] Deze stukken zijn ingezonden door den heer Mr. H. D. Levyssohn Norman, te Batavia, aan wien zij waren ter hand gesteld door den heer Mr. F. Th. Pahud, Assistent-Resident van Buitenzorg, die ze ontvangen had van den Heer Abegg, vroeger Kommies-Kashouder te Benkoelen, thans Secretaris der residentie Palembang.

Deze distrikten en onderdistrikten zijn wederom verdeeld in merga's, bestaande uit eenige bij elkander gelegen doessoens met derzelver talangs, terwijl echter in het Soengei-Itamsche, alhoewel dezelfde verdeeling bestaat, de benaming van merga niet bekend is.

De heerschende landaard en de door de bevolking gesproken wordende taal zijn drieërlei, als: het Redjangsch in Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, het Lembahsch in Soengei Itam, behalve dat de bevolking van Proatin XII di darat, welke van een bijzonderen stam, Boelang genaamd, afkomstig is, een tongval heeft geheel van het Lembahsch afwijkende; en het Seraweisch in Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, terwijl alleen op de passers of strandplaatsen het Maleisch gesproken wordt.

In de distrikten Soengei Lemauw met Oeloe Benkoeloe en Soengei Itam zijn de regenten, welke ter hoofdplaats resideren, met het hoogste gezag bekleed; onder hen staan, in eerstgenoemd distrikt, een distriktshoofd, hetwelk te Pondok Klapa zijn verblijf houdt, en in beide laatstgenoemde in elk een distriktshoofd titulair.

Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, waarvan dit laatste distrikt bij erfregt toekomende aan den Pangeran van Sĕlébar, staan voorloopig en tot nadere regeling onder de bevelen van een W^{d}. distriktshoofd, te Tandjoeng Aoer gevestigd.

Eindelijk is aan den zoo even genoemden Pangeran het gezag opgedragen over de vier passars van Sĕlébar. De mindere hoofden in de verschillende distrikten en onderdistrikten volgen elkander, van den hoogsten rang af te beginnen, op, als volgt:

De merga-hoofden, in Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, volgens de Redjangsche instellingen, pasira's, en in Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, volgens de adat Serawei, chalipa's genoemd.

Onder deze chalipa's en passira's staan de pembarab's, welke, bij ontstentenis van een merga-hoofd, als zoodanig optreden.

In Soengei Itam zijn het de pembarab's, die het gezag over eenige bij elkander gelegen dorpen en gehuchten uitoefenen.

Aan het hoofd eener doesoen staat de proatin.

De chalipa's of de pasira's, en de pembarabs hebben elk hun eigen doesoen, in welke zij dan tevens als proatin fungeren.

Ook voeren zij, op enkele uitzonderingen na, gelijk b. v. de chalipa van Andelas Soengei Kroe, die als Pangeran wordt getituleerd, denzelfden titel als de Proatins, en wel dien van Depati, waaraan dan nog willekeurige bijnamen worden toegevoegd, soms naar aanleiding van de bijzondere geaardheid of hoedanigheden van den persoon, of ook vaak alleen weggeschonken, omdat de een of andere bijnaam den sollicitant als schoon en verheven in de ooren klinkt en hem zeer begeerlijk voorkomt.

Eenige dier bijnamen worden hieronder opgenoemd; de koninklijke steunpilaar van het heelal; de instandhouder der wereld; de vervanger op het aardrijk; de doorluchtige opperheer des rijks; de beschermer des lands; de bestuurder van het volk, van de maagschap; de vorstelijke juweel; de glans des lands; de hoogadelijke vorst, magtig als het geschut; de koninklijke tijger, leeuw, enz. enz.

De Maleische tekst is: Radja Tiang Alam; Mangkoe Doenia; Ganti Boemi, Sri Radja Negri, Panetap Loera Khaum; Radja Intan; Tjaija Negri; Radja Lilla Bangsawan, Radja Matjan, Singo, enz. enz.

Deze Merga- en Doesoen-hoofden worden door de bevolking verkozen, onder nadere bekrachtiging van het gouvt, waarbij alsdan tevens de door hen te voeren titel en eernaam worden bepaald.

Elk dezer hoofden heeft twee volgelingen: een pamangkoe en een panggawa; de pamangkoe, zooveel als zijn adjunkt, en zijn vervanger bij afwezigheid; de panggawa, zijn bode.

Aan het hoofd eener passer staat de datoe of radja penghoeloe, met zijn beide volgelingen, den pamangkoe en den peng-

hoeloe moeda. De datoes zijn zelfstandige hoofden, onmiddelijk onder de bevelen van het gouvernement, door hetwelk zij, voor zoo ver die der vier passers van Sĕlébar aangaat, bezoldigd worden.

Op deze onderscheiden inlandsche hoofden rust de taak, om de algemeene orde te handhaven, het regt hunner anakh boea's voor te staan, steeds in overeenstemming met hen te handelen, vooral wat zaken aangaat, de adat betreffende, in welke geen hoofd verandering mag brengen, dan in overleg met de geheele bevolking eens distrikts, op dat de goede verstandhouding der hoofden met hun anakh boea's niet verbroken worde; voorts om in kleine geschillen van politionelen of civielen aard te beslissen, en, met betrekking tot kriminele zaken, voorloopige verhooren in te stellen en daarvan, door tusschenkomst der hoogst geplaatste hoofden, aan den controleur verslag in te dienen.

b. De onderscheiden raden der hoofden, derzelver inrigting, de hoegrootheid der zaken, in welke zij bevoegd zijn te beslissen, de hoegrootheid der proceskosten en op te leggen boeten, en derzelver verdeeling.

Ten einde eenig geschil te onderzoeken en af te handelen, roept het respektieve hoofd zijn mindere hoofden bij één, en doet alsdan, in overleg met dezen uitspraak.

De verschillende raden, welke dusdanig in grootere en kleinere civiele en kriminele zaken regt spreken, worden hier onder, ter meerdere orde van den hoogsten te beginnen, opgenoemd.

a. De raad der hoofden in de Ommelanden van Benkoelen.

Deze doet uitsluitend uitspraak in zaken van kriminelen aard, en wel in zoo verre als de hoogst op te leggen straffen zich bepalen tot dwangarbeid niet langer dan gedurende één jaar; terwijl de van wege de politie op te leggen straffen zich beperken tot die, welke bedoeld worden bij art. 28 der bepalingen ter regeling van eenige onderwerpen van strafwetgeving, welke eene dadelijke voorziening vereischen. Misdaden, die een

zwaardere straf vereischen, dan de hier boven vermelde, behooren tot de kompetentie van den pangeransraad. Voorts beslist de raad der Hoofden in schuldvorderingen en alle civiele geschillen, die een bedrag van *f* 50.— te boven gaan.

De Leden van dezen raad zijn:

De Kontroleur	President.
De Regent van Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe	Leden.
De Regent van Soengei Itam	
Het distriktshoofd van Soengei Lemauw	
De Datoe van passer Benkoelen.	
Het distriktshoofd-titulair van Oeloe Benkoeloe	Plaatsvervangende Leden.
Het distriktshoofd-titulair van Soengei Itam	
Het Wd. distriktshoofd van Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada	Adviserende Leden.
De Pangeran van Sĕlébar	
De Kalie Borhan	Hoofd-Priester.
Een schrijver bij de Ommelanden	Sekretaris.

De adviserende leden hebben alleen zitting bij het teregtstaan van onder hun gebied sorterende personen.

Bij dezen raad kan een ieder regt verkrijgen zonder proceskosten, dan alleen in het geval, dat in zake in appel hetzelfde vonnis wordt uitgesproken, als door den raad der mindere hoofden bij den eersten aanleg des proces, als wanneer de appellant gekondemneerd zal worden, andermaal de proceskosten te betalen.

De verdeeling der door den raad op te leggen boeten, heeft in volgender voege plaats:

Als een onderhoorige van de adviserende leden reregt staat, wordt de opgelegde boete, het bedrag van *f* 25.— niet te boven gaande, afgedragen in haar geheel aan het respectieve hoofd, terwijl bij aldien dezelve meer dan gemelde som bedraagt, de helft in de kas van den raad wordt gestort, dewelke jaarlijks verdeeld wordt, als volgt:

Aan den Regent van Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe. $\frac{4}{15}$.
Aan den Regent van Soengei Itam.................. $\frac{4}{15}$.
Aan het distriktshoofd van Soengei Lemauw........... $\frac{3}{15}$.
Aan den Datoe van passer Benkoelen................. $\frac{2}{15}$.
Aan den Hoofdpriester.......................... $\frac{2}{15}$.

De plaatsvervangende leden ontvangen, naar mate van het getal malen, dat zij zitting hadden, respektievelijk hun aandeel van het lid, hetwelk door hen is vervangen geworden.

b. De raden, die in overtredingen der adat en kleine civiele geschillen en politiezaken regtspreken, zijn:

1°. De raden der Regenten, in welke dezen presideren, en de distrikts-, marga- en doessoenhoofden leden zijn, en verder de voornamen en oudsten der doessoens, welke voorheen, onder de titels van Anakh Dalam, Radja-depatie, enz. zich als hoofden opwierpen, doch welke ongeregeldheid heeft opgehouden; terwijl zij als nu alleen hun stem nog hebben in den raad.

De proceskosten (bejo) door dezen, als ook door de straks nog te noemen kleinere raden, te vorderen, bedragen 5 pCt.; alhoewel intusschen van deze bepaling dikwijls afwijkingen plaats vinden, die moeijelijk zijn tegen te gaan; zoo worden b. v. ook nog in geschillen, buiten schuldvorderingen, proceskosten opgelegd aan beide partijen, tail-maas genoemd.

De raden der Regenten kunnen beslissen in zaken van schuldvorderingen en geschillen tot geen hooger bedrag dan *f* 50.— en beboeten tot en met *f* 10.—

De verdeeling der boeten en proceskosten is als volgt;

In Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, 1 deel aan den Regent, die daarvan $\frac{1}{3}$ aan de beide distriktshoofden afstaat; en 1 deel aan de pasirahs, pembarabs en proatins gelijkelijk verdeeld, terwijl alleen het hoofd, wiens anakh boea teregt staat, ongeveer het dubbel aandeel der overige leden bekomt.

In Soengei Itam, 1 deel aan den Regent, en 1 deel aan de pembarabs, welke elk de helft geven aan de onder hen staande

proatins, die wederom een aandeel aan hun pamangkoes afstaan.

Alleen de leden, die zitting hebben, krijgen gelijk bij de verder op te noemen raden, een aandeel.

2°. De distriktshoofden houden hun raad buiten de hoofdplaats Benkoelen, en veelal handelen zij, bij hun inspectiereizen door de Oeloe, zaken, die dan ook gewoonlijk door belanghebbenden tot hun komst in de doesoen worden uitgesteld, plaatselijk af, als wanneer zij bevoegd zijn te beslissen in geschillen tot, en te beboeten met hetzelfde bedrag als de Regenten, terwijl, wanneer bij hun tijdelijk verblijf te Benkoelen, zaken buiten de kompetentie van een mergahoofd, voor hen worden gebragt, zij gehouden zijn, die voor den raad der Regenten te brengen.

3°. De raad eener merga beslist in zaken tot *f* 20,— en mag geen hoogere boete opleggen, dan van *f* 5.—.

4°. Een proatin maakt een zaak beneden de som van *f* 10.— met zijn volgelingen en anakh boea's uit, en mag zijn onderhoorige tot en met een bedrag van *f* 5.— beboeten.

Bij deze kleine raden bestaat geen vaste verdeeling der boeten en proceskosten: gewoonlijk ontvangt de president één deel, en de gezamenlijke leden het andere, of ook wel, wen er veel leden zitting hebben, de president $\frac{1}{3}$ en de leden $\frac{2}{3}$ welke laatsten nog weder naar verkiezing den oudsten der doesoen een aandeel in die gelden doen hebben; terwijl altijd de proatin, wiens anakh boea de boete verbeurt, of de proceskosten betaalt, op het grootste aandeel aanspraak maakt.

De raad te Tandjoeng Aoer is op denzelfden voet geschoeid, als die der Regenten, met kleine wijziging slechts, terwijl de verdeeling der boeten gelijkelijk, zonder onderscheid van den rang der zitting hebbende Leden, plaats vindt.

De Pangeran van Sĕlébar houdt zijn raad met de vier onder hem staande datoes; hij beslist in geschillen tot eene som van *f* 10.— en beboet niet hooger, dan met dat zelfde bedrag. De boeten en proceskosten deelt hij gelijkelijk met de datoes,

welke laatsten een aandeel aan hun pamengkoes en penghoeloe moeda's geven.

Elke sukkumbant van eene uitspraak der Regenten of mindere hoofden kan appelleren, en zich daartoe onmiddelijk wenden tot den kontroleur, welke alsdan, zulks noodig achtende, de zaak voor den raad der Hoofden brengt. Buiten appel echter ontvangt de kontroleur alleenlijk klagten door tusschenkomst van het hoogst over den aanklager gestelde hoofd, tenzij intusschen de klagte tegen dat hoofd zelf gerigt ware.

c. Verpligting der ingezetenen jegens hun hoofden, ook met betrekking tot hun dienstbaarheid.

De algemeene verpligtingen der ingezetenen jegens hun hoofden bestaan daarin, dat zij hen behoorlijk in hun waardigheid erkennen, hen met den hun toekomenden eerbied bejegenen en in de doesoen ontvangen, en hun alsdan voeding en huisvesting verschaffen, bij hun rondreizen of ter gelegenheid van feesten zich in hun gevolg begeven, hun kennis geven van aan te gane huwelijken, op hun oproepingen verschijnen, hun berigt brengen van misdrijven of zaken, die de goede rust en orde kunnen bedreigen. Zij zijn verpligt, op hun last, de doesoen schoon te maken, de wegen in behoorlijken staat te brengen, bruggen en vlotten daar te stellen, hun in het bewerken hunner ladangs en het bouwen hunner huizen, als anderzins, behulpzaam te zijn en verdere kleine billijke diensten te praesteren. Voorts hebben de ingezetenen de vergunning van hun hoofd noodig tot het openen van spelen en vieren van feesten; tot het omkappen van bosschen voor aan te leggen ladangs; tot het vertrek uit de doesoen als waartoe, zoo een opgezetene zich naar een doesoen in hetzelfde distrikt wil begeven, hij alleenlijk een mondeling verlof van zijn doesoenhoofd noodig heeft, doch wanneer hij buiten het distrikt wil reizen, zal hij gehouden zijn een certifikaat aan den Regent of het distriktshoofd, en, in geval van vertrek naar een andere afdeeling, een pas bij den kontroleur aan te vragen, terwijl in geen geval een opgezetene zijn doesoen verlaten zal, dan wanneer zijn ladang en tuin in behoor-

lijken staat verkeeren, hij geen schulden heeft, noch met iemand in geschil ligt, hetwelk een voorafgaande afdoening vereischt, en hij voorts grondige redenen voor zijn vertrek kan opgeven.

d. Het door hen op te brengen kontingent in padie enz.

De bevolking is niet verpligt aan hun hoofden padie of andere artikelen kosteloos te leveren.

e. De voordeelen der hoofden (asil) met betrekking tot de handelsartikelen, door de ingezetenen uit de bosschen als anderzins verkregen en de verdeeling onderling dier asil.

De regeling op de voordeelen, welke de hoofden van de handelsartikelen uit de bosschen verkregen, genieten, is zeer gebrekkig, en het daaromtrent vastgestelde bepaalt zich alleen tot het volgende:

In Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe wordt van balken, planken en rottan ongeveer 10 pCt., en voor het aanleggen van een ladang of sawah *f* 4 betaald; de verdeeling dier asil, ook boenga papan, boenga padie, enz. genoemd, is één deel aan den Regent, en één deel aan den depatie, onder wiens gebied het bosch sorteert.

In Soengei Itam wordt van 1 pikol damar *f* 0.50, en voor een aan te leggen ladang *f* 2 betaald, en dit wél, in zijn geheel, aan het respectieve doesoenhoofd.

In Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, is de asil vastgesteld van olifantstanden en was op 12½ pCt. en wegens het aanleggen van een ladang *f* 2, en wordt dezelve gelijkelijk verdeeld onder het W^d^. distrikthoofd, den chalipa en den proatin.

Van gambir of karret wordt geen asil betaald.

Van de karbouw djalangan en nandjongan, gevangen in het gebied van den Regent van Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, komt ⅔ aan deze, en ⅓ aan het doesoenhoofd met zijn volgelingen; in Soengei Itam ½ aan den Regent en ½ aan de pembarabs en proatins; in Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, verdeelen de chalipa's dezelve onderling met hun pembarabs, en in het gebied van den Pangeran van Sĕlébar behooren ze uitsluitend aan dat hoofd.

g. Verdeeling der door het gouvernement aan de hoofden toegekende peper procento's.

De verdeeling der pikolgelden van geleverde zwarte peper onder de inlandsche hoofden, heeft in de volgende orde plaats.

In Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe:

Regent	14	d^t^.
Distriktshoofd	9½	„
pasira	8½	„
pembarab	8	„
proatin	20	„
pamangkoe	7	„
panggawa	5	„
In Soengei Itam:		
Regent	14	„
pembarab	12	„
proatin	34	„
pamangkoe	7	„
panggawa	5	„
In Andelas Soengei Kroe:		
W^d^. Distriktshoofd	13	„
chalipa	12	„
pembarab	10	„
proatin	25	„
pamangkoe	7	„
panggawa	5	„
In Lima Boea Bada:		
pangeran van Sĕlébar of de chalipa in naam	20	„
pembarab	15	„
proatin	25	„
pamangkoe	7	„
panggawa	5	„

2°. De instellingen bij, en de gevolgen van het huwelijk, ook met betrekking tot den bruidschat, als:

a. Djoedjoer agoeng.

b. Djoedjoer tenga.
c. Djoedjoer ketjil atouw kabanjakan.
d. Semando beradat.
e. Semando balik djoereij.
f. Adat orang ambil anak.

De wijze van het aangaan van huwelijken is verschillend in de onderscheiden distrikten, volgens de Redjangsche, Lembahsche en Seraweijsche instellingen.

De algemeene bepalingen omtrent het huwelijk zijn, dat, trouwt iemand met betaling der djoedjoer, welke, naar gelang van den stand van het meisje, dat hij zich kiest, in djoedjoer agoeng, tenga en ketjil wordt onderscheiden, het meisje zijn eigendom wordt, en de ouders geen aanspraak meer op hetzelve kunnen doen gelden, dan alleenlijk bij slecht gedrag van de zijde des echtgenoots, en opdat in dergelijke gevallen de bloedverwanten der echtgenoote hun klagten zullen kunnen inbrengen bij de hoofden, daartoe dient de talie koelo, een gedeelte n.l. van den bruidschat, hetwelk niet voldaan wordt.

Bijaldien eenig man huwt volgens de instelling semando, is hij verpligt bij zijn vrouw te gaan wonen, en heeft geen magt over haar bij de semando beradat en semando balik djoereij, waarbij een antaran wordt betaald, heeft hij, volgens eerstgenoemde, gelijke regten op kinderen en goederen, volgens laatstgenoemde instelling, moet alléén één kind, ook al zij dit het eenige verwekte kind, bij zijn dood, aan zijn naastbestaanden worden afgestaan; bij de semando jang tida atouw belom beradat ook wel semando tahambil anak of adat orang ambil anak genoemd, wordt geen antaran betaald, of wel een geringe som naar verkiezing, en kan de man volstrekt geen regten doen gelden op kinderen of goederen.

Bij deze algemeene instellingen nu op het sluiten van huwelijken, komen vele plaatselijke wijzingen, waarvan de voornaamste hieronder volgen.

In Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, bedraagt de djoedjoer *f* 160, zoowel voor dochters van hoofden, als kinderen des

volks, alleenlijk met dit onderscheid, dat de wang panoeroenan (een gedeelte der djoedjoer, hetwelk voldaan moet worden, alvorens de man zijn vrouw uit haar doesoen met zich voert) bedraagt voor:

anak pasira........................	*f* 48
„ pembarab......................	„ 24
„ proatin........................	„ 12
„ orang kabanjakan..............	„ 4

en de talie koelo is vastgesteld voor:

anak pasira op......................	„ 20
„ pembarab of proatin............	„ 15
„ orang ketjil..................	„ 10

Behalve de djoedjoer wordt nog, al naarmate van den stand van het meisje, aan de ouders van hetzelve aangeboden een kris met pronkschede, lans met zilveren versierselen, kostbare kleedingstukken enz. Brengt het meisje goederen van waarde mede ten huwelijk, zoo wordt door den man daarvoor nog bovendien de dubbele waarde betaald.

Als een huwelijk gesloten wordt volgens de instelling semando beradat, bedraagt de antaran voor:

anak proatin......................	*f* 12
„ orang ketjil..................	„ 10

benevens een geit met rijst en toebehooren voor een te houden feestmaal. Bij echtscheiding of overlijden komt de nalatenschap aan de kinderen, welke naar de zijde der moeder overgaan; was het huwelijk kinderloos, zoo heeft de man, of deszelfs naastbestaanden, mede aanspraak op de nagelaten goederen.

Bij de semando balik djoereij bedraagt de antaran *f* 24, alsmede een geit, rijst enz.: man en vrouw hebben gelijke regten op de goederen, en wat de kinderen aanbelangt, zoo moet altijd, bij sterfgeval of scheiding, één kind naar de doessoen

zijns vaders teruggaan, ten einde als stamhouder van zijn geslacht op te treden.

Bij de adat ambil anak bestaat geen antaran, en is het dientengevolge de vrouw, die haren man wetten stelt.

In Soengei Itam bestaat geen adat djoedjoer, en worden alleen huwelijken aangegaan volgens de instelling semando.

Bij de semando Radja Radja, ook wel semando beradat genoemd (en het is uitsluitend bij deze dat het vieren eener bimbang is veroorloofd) bedraagt in de Proatin doea blas di darat de antaran ƒ 80 met kris enz., en in Lemba, Selapan, alwaar de bruidschat gan genoemd wordt, slechts ƒ 12, mitsgaders een karbouw, rijst enz., ter feestviering. Bij scheiding of overlijden hebben beide partijen gelijke regten.

De adat ambil anak komt met die instelling in Soengei Lemauw overeen.

In Andelas Soengei Kroe en Lima Boea Bada, bedraagt de djoedjoer agoeng ƒ 160, benevens een kris, enz., terwijl de talie koelo is vastgesteld op ƒ 20.

Volgens de adat djoedjoer tenga, waardoor men in deze distrikten hetzelfde verstaat, als door de adat semando jang beradat, moet ƒ 70 betaald worden, alsmede een kris van waarde.

Bij deze instelling is geen talie koelo in gebruik. De vrouw volgt haar man, of blijft in haar doesoen, al naar zulks van te voren is overeengekomen; overigens hebben beiden gelijke regten op kinderen en goederen.

De djoedjoer ketjil atouw kabanjakan komt overeen met de semando balik djoereij en bedraagt ƒ 20. De man moet zich in de doesoen zijner vrouw vestigen en, bij zijn overlijden, kan altijd minstens één zijner telgen door zijn nabestaanden worden terug geëischt.

Op de vier passers van Sĕlébar zijn, even als op strandplaatsen in het algemeen, uitsluitend de instelling semando jang beradat en de adat orang ambil anak in gebruik, de bruidschat is aldaar onbepaald, en wordt omtrent het bedrag van denzelven door partijen naar verkiezing overeengekomen.

3°. Wetten en straffen in zaken van misdrijf als:

a. Moord.

Op het misdrijf van moord staat de doodstraf. Dezelve kan echter worden afgekocht door betaling der bangoen of teboes njawa (bloedgeld) aan de familiebetrekkingen des vermoorden, en eene boete aan den Raad der hoofden, benevens een karbouw, rijst en verdere ingrediënten voor een te houden verzoeningsfeest (basoe tana boemie of tepoeng boemi).

De bangoen bedraagt in Soengei Lemauw en Oeloe Benkoeloe, wegens moord gepleegd aan een

pasira in funktie zijnde *f* 500, buiten funktie.. *f* 300,
pembarab „ „ „..„ 300, „ „.....„ 200,
proatin „ „ „..„ 200, „ „.....„ 160,
en aan iemand uit de volksklasse...............„ 160.

Het bedrag der bangoen wordt, na aftrek der kapala bangoen, ten bedrage van *f* 40, welke aan de hoofden toekomt, aan de aanverwanten des vermoorden uitbetaald.

In Soengei Itam is de bangoen vastgesteld op *f* 160, benevens eene boete van *f* 40 aan de inlandsche hoofden.

Eindelijk in Andelas Soengei Kroe, Lima Boea Bada en Sĕlébar, bedraagt dezelve 88 reaal, 8 gulden, 8 soekoe, 8 talie, 8 wang, 8 tantjie en 8 keping; en de boete *f* 40.

Is, in een dezer laatstgenoemde distrikten, de moord gepleegd aan een hoofd, dan moet, naar gelang van den rang van dat hoofd, de moordenaar met één à twee zijner betrekkingen slaven worden van deszelfs naastbestaanden, dan wel het dubbel of drievoud der bangoen aan hen uitbetalen.

b. Verwonding.

Verwonding, welke verminking ten gevolge heeft, wordt gestraft met de tepoeng (smartegeld), welke gelijk is aan het halve bedrag der bangoen; benevens een geit voor het verzoeningsmaal.

Bij verwonding van minderen aard, worden het smartegeld (alsdan pahampas genoemd) en de boete, naarmate der diepte en gevaarlijkheid van de wonde, door den Raad bepaald.

De tepoeng setawar, smartegeld wegens opzettelijk toebrengen van een slag of stoot, zonder dat zulks evenwel gepaard gaat met bloedstorten, mag niet meer bedragen, dan een som van *f* 10, terwijl dikwerf eeniglijk de aanbieding van de sirie, als een teeken van verzoening wordt aangemerkt.

c. Diefstal.

Op diefstal, ook veediefstal, is de straf gesteld van de dubbele vergoeding der ontvreemde goederen, alsmede een geldboete aan de hoofden, waarvan de hoegrootheid afhangt van verligtende of verzwarende omstandigheden.

Is de schuldige, na ommekomst van een maand, in gebreke gebleven, de hem wegens moord, verwonding of diefstal opgelegde vergoedingen en boeten te betalen, en zijn zijn naastbestaanden of de bevolking der merga, waartoe hij behoort, ongenegen hem bij te staan, zoo wordt de straf veranderd in die van dwangarbeid en wel voor elke *f* 50 één jaar.

d. Roof.

e. Aanranding en afzetting op den publieken weg, door één persoon, of wel in gewapende benden gepleegd.

f. Brandstichting.

Misdadigers, die zich hebben schuldig gemaakt aan roof of aanranding op den openbaren weg, dan wel aan brandstichting, worden, even als dieven en moordenaars, wier boetestraf in die van dwangarbeid voor meer dan één jaar is veranderd, aan den pangeransraad overgeleverd, om door dezen volgens 's gouvernements wetten te worden gestraft.

Brandstichting, niet met voorbedachten rade gepleegd, doch ontstaan ten gevolge van onvoorzigtigheid, wordt gestraft met schadevergoeding, beboeting en het ten maaltijd noodigen van de hoofden en de opgezetenen van het dorp.

g. Ontucht.

Op het bedrijf van ontucht (pahandjingan) staat, in de districten Soengei Lemauw, Oeloe Benkoeloe en Soengei Itam, een boetestraf van *f* 20, voor elk der overtreders, en in Andelas Soengei Kroe, Lima Boea Bada en Sĕlébar van *f* 28, terwijl

bovendien partijen gehouden zijn, onder verpligting tevens van den man, om aan de ouders van het door hem onteerde meisje of der weduwe een behoorlijke antaran te betalen, in het huwelijk te treden; alsmede, ter algeheele reiniging der doesoen van de op haar klevende smet, een karbouw te slagten, en de hoofden en ingezetenen ten maaltijd te noodigen.

Weigert de vrouw den medepligtigen man bekend te stellen, zoo vervalt zij in de betaling der dubbele boete.

h. Overspel.

Overspel (orang dapat sala di dalam belaki) wordt met den dood gestraft, onder vrijlating nogtans aan de schuldigen, zich van deze straf vrij te koopen door betaling, voor ieder hunner, eener geldboete gelijk aan de bangoen.

i. Verkrachting.

De straf op verkrachting (orang moeatie prampoean dengan kras) bestaat in een boete, gelijk aan het halve bedrag der bangoen of teboes njawa.

